לולב הגזול פרק שלישי סוכה

הושענא מעיקרא נמי לאסא הושענא קרו ליה ת"ר סוכה גזולה והמסכך ברשות הרבים ר' אליעזר פוסל וחכמים [א]מכשירין אמר רב נחמן מחלוקת בשתוקף את חבירו והוציאו מסוכתו ורבי אליעזר לטעמיה דאמר [י]אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו אי קרקע נגזלת סוכה גזולה היא ואי נמי [ב]קרקע אינה נגזלת סוכה שאולה היא ורבנן לטעמייהו דאמרי אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא אבל [ג]גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל אין לו אלא דמי עצים ממאי מדקתני דומיא דרשות הרבים מה רשות הרבים קרקע לאו דידיה הוא סוכה נמי לאו קרקע דידיה הוא ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן אמרה ליה ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי צווחה ולא אשגח בה רב נחמן אמרה ליה איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה אמר להו רב נחמן פעיתא היא דא ואין לה אלא דמי עצים בלבד אמר רבינא [ד]האי כשורא דמטללתא דגזולה עבדי ליה רבנן תקנתא משום תקנת מריש פשיטא מאי שנא מעצים מהו דתימא עצים שכיחי אבל האי לא שכיחא אימא לא קמ"ל יהני מילי בגו שבעה אבל לבתר שבעה הדר בעיניה ואי חברו בטינא ואפילו לאחר שבעה נמי יהיב ליה דמי תנא יבש פסול רבי יהודה מכשיר אמר רבא מחלוקת בלולב דרבנן סברי מקשינן לולב לאתרוג מה אתרוג בעי הדר אף לולב בעי הדר ור' יהודה סבר לא מקשינן לולב לאתרוג אבל באתרוג דברי הכל הדר בעינן ובלולב לא בעי ר' יהודה הדר והתנן [ה]רבי יהודה אומר יאגדנו מלמעלה מ"ט לאו משום דבעי הדר לא כדקתני טעמא [ו]רבי יהודה אומר משום ר' טרפון כפות תמרים כפות ואם היה פרוד יכפתנו ולא בעי הדר והתנן [ז]אין אוגדין את הלולב אלא במינו דברי רבי יהודה מאי טעמא לאו משום דבעי הדר לא דהא אמר רבא [ח]אפילו בסיב ואפילו בעיקרא דדיקלא [ואלא] מאי טעמא דרבי יהודה התם דקא סבר [ט]לולב צריך אגד ואי מייתי מינא אחרינא הוה להו חמשה מינין ובאתרוג מי בעי רבי יהודה הדר והתניא [ה]ארבעת מינין שבלולב כשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהן לא מצא אתרוג [יב]לא יביא לא פריש ולא רמון ולא דבר אחר [יג]כמושין כשרין יבשין פסולין ר' יהודה אומר אף יבשין וא"ר יהודה מעשה

בבני

הושענא קרו לה. על שם שרגילין לאוגדן להושענא בחג: **והמסכך ברשות הרבים.** הא נמי גזל הרבים: **מחלוקת.** הא דפסיל ר' אליעזר כגון שתקף את חבירו בחזקה והוציאו מסוכתו הבנויה בקרקעו של נגזל *וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: **ור' אליעזר לטעמיה.** דאמר סוכה שאולה אין יוצאין בה בפ' הישן (לעיל כז:) הלכך ממה נפשך זו פסולה: **אי קרקע נגזלת.** כלומר אם יש על הקרקע תורת גזל כשאר מטלטלין לעמוד בחזקת הגזלן: **סוכה גזולה היא.** ור' אליעזר דריש תעשה לך משלך ולא גזולה ולא שאולה: **ואי אינה נגזלת.** וכל הימים ברשות בעליה היא הויא לה שאולה. ופלוגתא היא בהגוזל (ב"ק דף קיז:) איכא למ"ד קרקע נגזלת דדריש ריבוי ומיעוט ואיכא למ"ד קרקע אינה נגזלת דדריש כללי ופרטי: **ורבנן לטעמייהו.** דאמרי יוצא אדם בסוכה שאינה שלו בשאולה וס"ל דקרקע אינה נגזלת דרבנן הוא דאמרי בפ' הגוזל (שם) דקרקע אינה נגזלת ופליגי עליה דר"א נמי בהא דגזולת קרקע הלכך שאולה היא. וה"ה נמי דה"ל לר"נ למימר דר"א לטעמיה דאמר בהגוזל (שם) קרקע נגזלת וסוכה גזולה היא דמייאשי בעלים מינה כשאר מטלטלין דה"ל קרקע בחזקת גזלן ורבנן לטעמייהו דאמרי קרקע אינה נגזלת ושאולה היא אלא אי אמר הכי הוי משמע דמודי ר' אליעזר בשאולה ואנן קים לן בהישן (לעיל דף כז:) דאף בשאולה פסיל הלכך אמר לה רב נחמן ממה נפשך כלומר אע"ג הוה סבירא ליה לר' אליעזר קרקע אינה נגזלת כרבנן אפ"ה פסיל לה משום שאולה: **אבל גזל עצים וסיכך בהן.** אין זו לא גזולה ולא שאולה דקנינהו בשינוי מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים אינו צריך לסתור בניינו אלא יחזיר דמים. ודאמרינן בפ' הישן (שם) דמודו רבנן בגזולה לאו בגוזל סוכה המחוברת לקרקע ולא בגוזל עצים ומסכך בהן אלא בגוזל סוכה העשויה בראש העגלה ובראש הספינה דהיא עצמה נגזלת שאינה מחוברת לקרקע ואין עליו להחזיר דמים אלא כמו שהיא בנויה דאין כאן משום תקנת השבים שהרי לא טרח עליה לבנותה ולא הוציא עליה יציאות הלכך גזולה היא: **ממאי.** דבגזילת קרקע פליגי ובטעמא דשאולה: **הויא סבתא.** דגזלו ממנה עבדי ריש גלותא עצים וסככו בהן: **צווחה.** צועקת להחזיר לה עצים עצמן: **לאבוהא.** לאברהם אבינו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות: **פעיתא.** קולנית היא זו: **אלא דמי עצים.** דתקנת חכמים היא זו על המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול הנגזל את דמיו ולא חייבוהו לקעקע את בנינו מפני תקנת השבים במס' גיטין (ד' נה.): **עבדו רבנן תקנתא.** ליטול דמיו: **מפני תקנת מריש.** ולא אמרינן אין כאן הפסד מרובה ויסתור סוכתו דמלוה משוי ליה כל שבעה כבנין קבע: **פשיטא מאי שנא מעצים.** דאמרן לעיל גזל עצים וסיכך בהן אין לו אלא דמים: **עצים שכיחי.** לקנות בדמים שיתן לו זה הלכך משום תקנת השבים לא אטרחוהו לגזול דהא נגזל מצי מיטרח ומזבן: **ואי חבריה בטינא.** הוה ליה כשאר בנין קבוע: **מה אתרוג בעי הדר.** כדכתיב ביה: **לא מקשינן.** לא הוקשו ללמוד זה מזה ולא ניתן לדרוש מעצמו מכל י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן אלא ק"ו: **אבל אתרוג דברי הכל בעי הדר.** דהדר כתיב ביה ולא דרשינן ליה לרבי יהודה אידור לשון יווני כדדריש ליה בן עזאי לקמן (ד' לה.): **כפות.** לשון אסירה כדתנן (מכות ד' כב:) כופת שתי ידיו על העמוד: **אין אוגדין את הלולב.** האי לולב היינו הושענא כולהו שלשה המינים יחד: **אפילו בסיב.** הגדל סביבות הדקל ונכרך סביביו כעין לולבי גפנים: **ואפילו בעיקרא דדיקלא.** מן הקליפה ואע"פ שאין מראיהן דומה למראה הלולב ובלבד שיהא מאותו המין דטעמא דר' יהודה התם לאו משום הדר הוא: **אלא משום דקסבר לולב צריך אגד.** הלכך כל הנאגד עמו הוי מן המצוה והוא עובר בבל תוסיף אם יאגד מין חמישי: **פריש.** קורוי"א: **כמושים.** פלצידי"ש:

בבני

אי קרקע נגזלת. אמת הוא דר' אליעזר סבר כן דשמעינן ליה הכי בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) אלא רוצה ליישב דבריו בכל ענין: **אבל** גזל עצים וסיכך בהן. אין זה לא גזולה ולא שאולה דקנינהו בשינוי מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים אין לו עליו לסתור את בנינו אלא יחזיר דמים והא דאמרינן בפרק הישן (לעיל דף כז:) דמודו רבנן בגזולה לאו בגוזל סוכה המחוברת לקרקע ולא בגוזל עצים וסיכך בהן אלא בגוזל סוכה העשויה בראש העגלה או בראש הספינה (א) והיא עצמה נגזלת שאינה מחוברת לקרקע ואין עליו להחזיר דמים אלא כמו שהיא בנויה דאין בה משום תקנת השבים שהרי לא טרח לבנותו ולא הוציא עליו יציאות הלכך גזולה היא כך פי' בקונטרס ועל חנם דחק דמדכתיב לך דממעטינן גזולה בפרק הישן (לעיל דף כז:) וגזל עצים וסיכך בהן שינוי החוזר לברייתו הוא ומדאורייתא לא קני ומשום תקנת מריש היינו מדרבנן וקרא מיתוקם מדאורייתא ואפילו [ט][מדרבנן] בלא עגלה וספינה איכא לאוקומיה קרא כגון בראובן שבנה סוכה בחצרו של שמעון (ב) מדעתו ובא שמעון ותקף את ראובן והוציאו מסוכתו דאין עליה תורת שאולה *כיון דלא קיימא ברשותו של ראובן ולא דמיא לקרקע דבחזקת הבעלים עומדת ולכך אין קרקע נגזלת: **ור"י** סבר לא מקשינן לולב לאתרוג. פי' בקונטרס לא הוקשו ללמוד זה מזה ולא ניתן לידרוש מעצמו מכל י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן אלא קל וחומר ותימה גדולה פי' דאפילו סמוכין דהיינו שני מקראות הסמוכין זה לזה ניתנו לידרש מן התורה כדאמרן בריש יבמות (דף ד.) סמוכין מן התורה מנין שנאמר סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר *כל שכן היקישא דהיינו שני דברים המוקשים בפסוק אחד ואפילו לר' יהודה דלא דריש סמוכין אלא היכא דמוכח ומופנה כדאמרינן התם מ"מ בהיקישא מודה אלא כל המדות אדם דן מעצמו חוץ מגזרה שוה דאין דן אלא אם כן למדה מרבו והכא בסברא פליגי דיש דברים שאין להקיש לאותו דבר ושמא קסבר לא שייך לשון הדר אלא בפירות: **אין** אוגדין את הלולב אלא במינו. תימה היכי בעי למימר משום דבעי הדר והא פסל במתניתין (ד' לו:) בגימוניות של זהב שהיו עושין משום נוי ושמא הוי מצי למימר וליטעמיך: **לא** מצא אתרוג לא יביא לא רמון ולא פריש. יש לדקדק מכאן דאם לא מצא כשר מברך בפסול מדנקט פריש או רמון ויש לדחות אבל יש לדקדק דשרי כמו לולב פסול לרבנן בשעת הדחק:

הואיל

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פ"ה מהלכות סוכה הלכה כה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סימן תרלז סעיף ג:

יא ג ד מיי' פ"א מהל' גזילה הלכה ה סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שס סעיף א:

יב ה מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה ה סמג עשין מד טוש"ע א"ח סימן תרנא סעיף יג יד:

יג ו מיי' פ"ח מהלכות לולב הלכה א סמג שם [טוש"ע א"ח סי' תרמו סעיף ו וסי' תרמח ס"כ]:

◆

לעזי רש"י

קורוני"א (קודוינ"ין). חבוש (פרי).
פלצידי"ש. נובלים.

◆

רבינו חננאל

דמעיקרא נמי אסא דהושענא קרו ליה. אסיקנא מחלוקת ר' אליעזר וחכמים בסוכה גזולה, בתוקף חבירו והוציאו מסוכתו, ר' אליעזר פוסל וחכמים מכשירין. אבל גזל עצים וסיכך בהן, אין לו אלא דמי עצים בלבד. פי' פעיתא, צעקנית. אמר רבינא גזל כשורא וסיכך בה, עבדו רבנן תקנתא בה, כדתנן במס' גיטין ועל מריש הגזול שבנאו בבנין שנוטל דמיו מפני תקנת השבים [והנ"מ בגו שבעה אבל בתר שבעה הדר בעיניה]. ואי חבריה בטינא, כלומר קבעה בטיט להיותה שם, אין מחייבינן אותו להסירה ולהחזירה(א), אלא נותן את דמיו ודיו. תנא אין אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חבירו ביום טוב ראשון, אלא אם כן נותנו לו במתנה גמורה. ומעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה ולא היה להם לולב, לקח רבן גמליאל לולב באלף זוז זהב, וכיון שיצא בו נתנו במתנה גמורה לחבירו וחבירו לחבירו כו'. תנא יבש פסול, ור' יהודה מכשיר. אוקמה רבא מחלוקת ר' יהודה ורבנן, בלולב, דר' יהודה מכשיר ביבש ולא בעי הדר בלולב. והאי דקתני אין אוגדין את הלולב אלא במינו, לאו משום דבעי הידור בלולב, אלא משום דר' יהודה סבר לולב צריך אגד, ואי אגיד ליה במין אחר זולתי מין הלולב הוו להו ה' מינין, לפיכך תני אין אוגדין את הלולב אלא במינו. ואפי' סיב וכיוצא בו שהוא ממיני דקל כשר לאגד בו. והא דתניא וכולן כמושין כשירין, יבישין פסולין, ר' יהודה אומר אף יבישין כשירין.

א) נראה דצ"ל להסירה ולהחזירה אפילו לאחר ז'.

מסורת הש"ס

א) לעיל כז:, ב) [לעיל ל: ב"ק צה.], ג) [לעיל כט:], ד) [לקמן לג.], ה) לקמן לו:, ו) שם, ז) [לעיל ל: וש"נ], ח) [תוספ' פ"ב], ט) רש"ל,

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אבל וכו' בראש הספינה דהיא עצמה: (ב) בא"ד בחצירו של שמעון שלא מדעתו:

◆

גליון הש"ס

גמ' לא יביא לא פריש. עי' בטורי אבן באבני מלואים בר"ה דף כח ד"ה הרי: רש"י ד"ה מחלוקת בו'. וכל המחובר. עי' תשו' פנים מאירות ח"ב סימן קטא ובדבריו כ' המ"א ספי' תרלו: תוס' ד"ה אבל גזל. כיון דלא קיימא ברשותו של ראובן וכו' ולכך אין קרקע נגזלת. תמוה לי הא אמרינן ילפי עבדים שהוקשו לקרקעות א"כ אם גזל עבדים והכניסן לביתו אין נגזלים ובטופס נכר אין חייב באחריותן הרי אף דאין קיימין ברשות בעלים והם ברשות הגזלן ואפ"ה אין נגזלות וצע"ג: שם ד"ה ור"י סבר וכו' כ"ש היקשא. עי' ר"ה דף לד ע"א ברש"י ד"ה ה"ק אי לאו ג"ש. וסנהדרין דף עג ע"א ברש"י ד"ה היקשא. ומנחות דף פב ע"א רש"י ד"ה זאת אומרת:

◆

מוסף רש"י

יאגדנו מלמעלה. אם נפרדו עליו יאגדם שיהו עולין עם השדרה כשאר לולבין (לעיל כט:). אפילו בסיב. אולרי"א שגדל סביב הדקל ונכרך סביבו כלולבי גפנים (לקמן לו:). בעיקרא דדיקלא. לחתוך ממנו גדרים וקולפן עד שראויין לאגד, וטעמא דר' יהודה לאו משום הדר הוא, דהא אוקימנא דלא בעי הדר, אלא משום דבעי מינו (לקמן לו:).